

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích

Archiv obce Chotiná

1839–1945 (1952)

Inventář

EL NAD č.: 201

AP č.: 274

Kateřina Nová, Zuzana Kliková

Plasy 2011

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archivního fondu	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	6
III. Archivní charakteristika archivního fondu	6
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	7
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	7
Seznam použitých pramenů a literatury	8
Inventární seznam	10

I. Vývoj původce archivního fondu

Chotiná leží 13 km severovýchodně od Plzně na stejnojmenném katastrálním území v nadmořské výšce 335 m. Název vsi byl odvozen z osobního jména Chotěna. Chotiná je poprvé zmiňována ve smlouvě z roku 1484 mezi Burianem z Gutštejna a na Nečtinech a Benešem Libštejnským z Kolovrat ohledně zástavních statků plaského kláštera, tj. městečka Kralovic, 7 mlýnů a 14 vsí. V roce 1497 bylo libštejnské panství pro dluhy prodáno Albrechtovi z Kolovrat. Po jeho smrti přešla Chotiná opět do vlastnictví kláštera v Plasích. Už roku 1518 byla ale opatem zastavena Albrechtovi z Gutštejna, který ji posléze připojil ke kaceřovskému statku. V roce 1531 bylo toto panství postoupeno Vilémovi Podmokelskému z Prostiboře, od něhož je pak roku 1539 vykoupil Florian Gryspek z Gryspachu. Pro účast na povstání českých stavů byl Gryspekům roku 1623 Kaceřov (i s Chotinou) zkonfiskován a trvale připojen k majetku plaských cisterciáků. Po zrušení kláštera Josefem II. bylo někdejší klášterní panství spravováno náboženským fondem, a to až do roku 1827, kdy je koupil Klement Václav Lothar Metternich-Winneburg.

Už na počátku 19. století je na katastru obce, v údolí Třemošenského potoka, doložena těžba a následně také zpracování vitriolové břidlice, zahájené svobodným pánem Antonínem v. Hochbergem. Provoz po jeho smrti převzala nejdříve jeho dcera Marie Riese-Stallburgová, poté vnuk Werner Friedrich Riese-Stallburg. Závod posléze získalo Maxmiliánovo těžařstvo a neznámo kdy firma J. D. Starcka, která zde ukončila těžbu a výrobu v roce 1880. Přes zánik tohoto spíše menšího provozu nacházelo místní obyvatelstvo nadále uplatnění především v dělnických profesích, a to v rozvíjejících se továrnách v Horní Bříze a v Plzni či v uhelných dolech v Břasích.

V roce 1848 došlo ke zrušení poddanství, a tím i patrimoniální správy. Nejnižším správním článkem se staly samosprávné místní obce, a to na základě tzv. Stadionova prozatímního obecního zřízení č. 170/1849 říšského zákoníku ze dne 17. března 1849. Vycházelo se hlavně z josefínských katastrálních obcí, s tím rozdílem, že sídliště se mělo stát buď obcí, anebo součástí obce jako tzv. osada. Na Stadionovo prozatímní obecní zřízení pak v mnohém navazoval v roce 1862 vydaný rámcový říšský obecní zákon (č. 18/1862 říšského zákoníku), který měl v některých svých ustanoveních přímou platnost, zatímco jiné jeho předpisy byly realizovatelné prostřednictvím zemských prováděcích zákonů. V roce 1864 tak vešlo v platnost obecní zřízení a řád volební pro Čechy (č. 7/1864 zemského zákoníku českého).

Chotiná patřila až do roku 1850, kdy začaly fungovat nově zřízené politické úřady, k plaskému dominiu. V novém územněsprávním členění připadla obec Chotiná do soudního a politického okresu Plzeň (od roku 1942 označovaného jako Plzeň-venkov) v Plzeňském kraji. Pouze v letech 1855–1868 náležela do správního fondu smíšeného okresního úřadu v Plzni. Farní správou příslušela obec do Plané.

Na základě výše zmíněných zákonných ustanovení byly v Chotíně ustaveny dva orgány – obecní výbor (volený na tři roky) a obecní představenstvo. Obecní výbor byl kolegiální orgán, rozhodující většinou hlasů. Měl usnášecí a dozorčí moc a ze svého středu si volil obecní představenstvo, složené z obecního představeného – starosty, jenž prováděl usnesení obecního výboru, a alespoň dvou radních. Složení prvních obecních výborů v Chotíně zůstává pro nedostatek informací v pramenech neznámé. Jména představitelů zdejší obecní samosprávy jsou doložena až od roku 1887.

K nemovitému jmění obce tehdy mimo jiné patřila kaplička se zvonicí, obecní pastuška čp. 10, obecní kovárna čp. 3, dále kovářská dílna a stodůlka. Obec měla rovněž podíl z pronájmu honitby a od roku 1906 také z rozparcelované usedlosti čp. 2. Součástí obecního inventáře před rokem 1918 bylo i hasičské náradí (hadice, háky, stříkačka atp.). Oba obecní domky čp. 3 i 10 zanikly koncem 19. a počátkem 20. století, kovárna v roce 1897 vyhořela a

pastuška byla asi pro havarijní stav v roce 1909 zbourána. Ani jedna z budov však nebyla znovu vystavěna, přestože byla otázka stavby nového obecního domu několikrát projednávána.

V roce 1905 bylo obecní jmění rozšířeno o hostinec čp. 42, zakoupený od manželů Šaškových za 8600 K a následně zadaptovaný pro nově zřízenou obecnou školu. Dle dochovaných zápisů ze schůzí obecního výboru (inv. č. 2) bylo usneseno zapůjčit si 10 000 K nejen na koupi domku, ale také na nezbytné vybavení a zařízení školy. Aby byla obec schopna půjčku splácet, bylo současně schváleno vybírání pивní dávky. Za starosty Františka Sinkuleho se ve škole přibližně v letech 1914–1915 konaly schůze obecních orgánů, poté se výbor (zastupitelstvo) a představenstvo (rada) scházely pravděpodobně opět v domě právě úřadujícího starosty, u kterého byla také uložena obecní agenda.

Již od 90. let 19. století se obec podílela na budování okresních silnic do Žichlic a do Jarova. Před vypuknutím první světové války byla zahájena také stavba silnice směrem k Plané (resp. k okresní silnici Plzeň – Kozojedy), jež byla patrně dokončena na počátku 20. let 20. století za starosty Josefa Fencla. Od roku 1910 byla projednávána i stavba silnice do Nynic, která však nakonec nebyla vzhledem k vysokému plánovanému nákladu i technickým obtížím realizována.

První poválečné obecní volby se v Chotíně uskutečnily v roce 1919 podle novelizovaných ustanovení o volebním řádu a o obecním zřízení (zákony č. 75/1919 Sb. a č. 76/1919 Sb.). V čele obce tak stálo obecní zastupitelstvo (dřívější obecní výbor), které si ze svého středu volilo obecní radu (dřívější obecní představenstvo), tvořenou starostou a radními. S ohledem na už výše zmíněnou sociální skladbu obyvatelstva Chotíně si většinu v obecním zastupitelstvu po celé období první republiky udržovali sociální demokraté. Společně s nimi v obecních volbách kandidovali také republikáni, skupina domkářů a dělníků nebo národní socialisté. V roce 1919 získala v obecním zastupitelstvu 8 mandátů sociální demokracie a 4 mandáty republikánská strana. Starostou byl tehdy zvolen Josef Fencel.

Na základě výše uvedené novely č. 76 byly v obci postupně ustaveny komise finanční, stavební, bytová, zdravotní a sociální, jen dočasně zřejmě fungovaly komise pro přechodné ubytování vojska či pro sčítání dobytka ad. Letopisecká komise byla zvolena v roce 1923 a prvním kronikářem se téhož roku stal řídící učitel Karel Tykvart. Představitelé obce ustanovovali zástupce do knihovní rady, místní osvětové komise, honebního výboru a od roku 1905 také členy do Místní školní rady v Chotíně. Stejně jako před vznikem ČSR patřil k obecním zaměstnancům hajný, ponocný a posel. Obsazována byla rovněž funkce ohledače masa a lesního hospodáře.

Za úřadování starosty Josefa Fencla postihl Chotínou roku 1921 velký požár, při kterém podle záznamů ve školní kronice kompletně shořelo 5 obytných domů a 6 stodol. Obecní zastupitelstvo tehdy schválilo, aby všem pohořelým bylo bezplatně poskytnuto dříví z obecního lesa na částečnou obnovu zničených obydlí.

Ve 30. letech 20. století musel obecní úřad zasahovat proti zvyšující se nezaměstnanosti v obci. Byly organizovány nouzové práce, jako lámání kamene, opravy obecních cest, úpravy luk nebo zřízení nádržky pro hasičské účely. V roce 1933 pronajalo zastupitelstvo obecní pozemky k těžbě hlin Západočeským kaolinkám v Horní Bříze s tím, že firma zaměstná veškeré dělnictvo z Chotíně ve svých provozech. Pokud by ale některý rok netěžila, musela by zaplatit obci roční nájem 2000 Kč. Podle zápisů tehdejšího kronikáře a současně starosty obce Josefa Fencla je zřejmé, že tento pokus o trvalejší likvidaci nezaměstnanosti v obci byl celkem úspěšný. V témže roce, kdy byla podepsána smlouva s hornobřízskými kaolinkami, schválilo obecní zastupitelstvo elektrifikaci. Z dochovaných protokolů ze schůzí obecních orgánů však není zcela evidentní, jakým způsobem byl celý projekt nakonec financován.

Činnost obecního úřadu byla ukončena v květnu 1945 ustavením místního národního výboru v čele s Josefem Sinkulem, který byl zároveň také posledním starostou obce.

Počet obyvatel a domů

Rok	Počet obyvatel	Počet domů
1850	207	neuvedeno
1869	285	38
1880	287	45
1890	281	40
1900	288	43
1910	328	42
1921	317	45
1930	291	56

Seznam doložených starostů

Josef Růžek	1887 (?)–?
Václav Růžek	1890 (?)–1896 (?)
Václav Peterka	1896 (?)–1899 (?)
Václav Růžek	1899 (?)–1901 (?)
Josef Růžek	1902 (?)–1905 (?)
František Kabát	1906 (?)–1908
František Sinkule	1908–1914
Josef Jindra	1914–1919
Josef Fencel	1919–1923
František Peterka	1923–1927
Josef Fencel	1927–1938
Josef Sinkule	1938–1945

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Fond Archiv obce Chotiná tvoří archiválie vzniklé z činnosti Obecního úřadu v Chotiné. Z dochovaných archiválií není patrné, jakým způsobem byly ukládány. Obecní spisovna se pravděpodobně po celou dobu fungování obecního úřadu nacházela v domě právě úřadujícího starosty. V roce 1940 bylo rozhodnuto o umístění obecní úřadovny do domu čp. 31 patřícího panu V. Řihánkovi za čtvrtletní nájemné 150 K. Z dochovaných písemností však není patrné, zda k přestěhování skutečně došlo.

Základní evidenci fondu vypracoval archivář Ing. E. Kohlík v roce 1958, kdy byl materiál převzat Okresním archivem v Plzni. Po jeho spojení s Archivem města Plzně v roce 1959 přešel fond do péče tohoto archivu a v říjnu roku 1963 byl předán Okresnímu archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích (č. př. 125). Pamětní kniha, založená v roce 1926, byla do plaského archivu převzata 22. února 2011 (č. př. 12/2011) z Obecního úřadu v Hromnici.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Původcem archivního fondu AO Chotiná je Obecní úřad v Chotiné. Pořádání a inventarizace proběhly na základě metodického pokynu Archivní správy MV (Metodický návod na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce, Archivní správa MV v Praze dne 31. ledna 2000, čj. AS/1-284/2000) a Metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. 3. 2010 (čj. SOAP/006-0767/2010).

Nedochovaly se žádné zprávy či protokoly o možných archivních prohlídkách či skartacích před rokem 1963. V průběhu současné inventarizace fondu došlo k změně v jeho celkové metráži, časovém rozmezí i v počtu a skladbě evidenčních jednotek. Fond Archiv obce Chotiná obsahuje 15 úředních knih, 1 karton spisů a 1 mapu. Inventurní seznam zachycuje archiválie vzniklé před rokem 1850 (A. Předchůdci obecní samosprávy do roku 1850) a archiválie pocházející z období existence obecního úřadu (B. Obecní úřad 1850–1945). První skupinu tvoří pouze parcelní protokol, pořízený v roce 1839 pro potřeby stabilního katastru. Druhá skupina byla rozdělena na I. Knihy, II. Spisový materiál, III. Účetní materiál a IV. Mapy, plány.

Kategorie I. Knihy obsahuje zápisy ze schůzí obecních orgánů, z nichž ty nejstarší byly vedeny už od roku 1887. Časový přesah v případě inv. č. 3, 4, 5, 6 a 8 je dán následnými zápisy, pořízenými v období fungování místního národního výboru. Jelikož většina zápisů vznikla za existence obecního úřadu, byly knihy ponechány ve fondu archivu obce. Skupina II. Spisový materiál je tvořena pouze spisy, jež byly seřazeny dle věcných hledisek. Účetní materiál je ve fondu zastoupen neúplnou řadou pokladních deníků z let 1884–1945 (1950), knihou příjmů z pronajatých obecních pozemků a z příorků a dvěma inventáři obecního jmění. Do pokladního deníku inv. č. 11 byly zapisovány také příjmy a vydání se zařizováním a provozem školy či záznamy neúčetního charakteru, jako evidence příslušníků obce a poraženého dobytka. Ve vedeních některých účetních knih (inv. č. 11, 13, 14 a 15) bylo pokračováno i v prvních pěti letech existence místního národního výboru. Většina zápisů však vzešla z činnosti obecního úřadu, a tak byly tyto archiválie ponechány ve fondu Archiv obce Chotiná. Do kategorie IV. Mapy, plány byla zařazena mapa obecních lesů z roku 1934.

Během pořádání nebyly z fondu vyřazeny žádné písemnosti. Celkový rozsah fondu činí 0,39 bm. Do I. kategorie byly zařazeny zápisy ze schůzí obecních orgánů (inv. č. 2–4) a pamětní kniha (inv. č. 5). Archiválie jsou až na parcelní protokol (inv. č. 1) a ojedinělé německo-české tiskopisy psané česky. Přes drobná poškození prachem se archiválie v době zpracování fondu nacházely ve vyhovujícím stavu, nevyžadujícím restaurátorský ani

konzervátorský zásah.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Nejvíce informací o činnosti obecní samosprávy v Chotině i historickém vývoji obce lze získat ze zápisů ze schůzí obecních orgánů (inv. č. 2, 3, 4 a 6) a z pamětní knihy, založené v roce 1926 řídícím učitelem Karlem Tykvartem, který je autorem kapitol popisujících geografickou polohu obce, místní hospodářské poměry či jednotlivá stavení dle čísel popisných. První kronikář se také pokusil o zachycení místního kulturního života a národopisu. Po Karlu Tykvartovi se vedení pamětní knihy ujal Josef Fencl. Jeho zápisy již nejsou tak obsáhlé a omezují se pouze na informace o počasí, nových stavbách v obci a stavu nezaměstnanosti, zato však poskytují cenné údaje o výsledcích obecních voleb.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Fond Archiv obce Chotiná uspořádala Kateřina Nová a Zuzana Kliková. Inventář zpracovala Zuzana Kliková v dubnu 2011 a čistopis zhotovila v říjnu 2011 ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích.

V Plasích 25. 10. 2011

Kateřina Nová, Zuzana Kliková

Seznam použitých pramenů a literatury

I. Prameny

a) Archivní prameny

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, *Obecná škola Chotiná 1905–1949*, školní kroniky, inv. č. 1 a 2.

b) Tištěné prameny

Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich, 1849.

Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich, 1862, Teil IV., (Nr. 13, 5. 3.).

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1919 (částka 16., 31. 1. a 7. 2.).

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1945 (částka 3., 5. 5.).

SCHWARZ, František. *Výklad zákona obecního: zřízení obecní a řád volení v obcích*. Praha, 1898.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1872.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1886.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1893.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1907.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1913.

Statistický lexikon obcí v Čechách. Praha, 1924.

Statistický lexikon obcí v Zemi české. Praha, 1934.

Tereziánský katastr český. Praha, 1964.

Verzeichniss der Orts-Gemeinden im Königreiche Böhmen. Prag, 1861.

Zákony a nařízení pro Království české, 1864 (částka 2., 16. 4.).

Zevrubný popis rozdělení země Království českého. Praha, 1854.

II. Literatura

BÍLEK, Tomáš V. *Dějiny konfiskací v Čechách II*. Praha, 1883.

DUNDERA, J. A. *Království české statisticky-polohopisně popsané. I. díl – Kraj plzeňský.* Praha, 1845.

FLEK, Jindřich. *Česká kyselina sírová a vitriolový průmysl v Čechách.* Praha, 1977.

FLEK, Jindřich. *O zaniklém kamenečném a vitriolovém průmyslu na Plzeňsku.* Praha, 1942.

FLÖGEL, Jaroslav. *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře.* Praha, 1933.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost.* Praha, 2005.

HUBKA, Petr – NOVÁ, Kateřina. *Základní devítiletá škola 1.–5. ročník Planá 1842–1964: inventář* [tiskem nepublikovaná archivní pomůcka č. 168]. Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, 2007.

CHYTIL, Alois. *Chytilův místopis Československé republiky.* Praha, 1931.

JANSKÝ, Jiří. *Hroznatovci a páni z Gutštejna.* Domažlice, 2009.

KOTYŠKA, Václav. *Úplný místopisný slovník Království českého.* Praha, 1895.

Malý lexikon obcí: okres Plzeň-sever. Plzeň, 1993.

NOVÁKOVÁ, Božena a kol. *Zeměpisný lexikon ČR. Obce a sídla A–M.* Praha, 1991.

PALACKÝ, František. *Podrobný popis Království českého.* Praha, 1848.

Popis školního okresu Plzeňského. Plzeň, 1896.

PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. II. díl – CH–L.* Praha, 1949.

Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850–1970. Praha, 1970.

VITOUŠOVÁ, Marie – KAMENICKÁ, Eva. *Obecná škola Chotiná 1905–1949: inventář* [tiskem nepublikovaná archivní pomůcka č. 28]. Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, 1984.

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
---------	-------	---------------	-----------------

A. Předchůdci obecní samosprávy do roku 1850

Knihy

1	Parcelní protokol Německy, 23,5 x 38 cm, bez desek, svázáno provázkem, poškozeno prachem	1839	K 1
---	--	------	-----

B. Obecní úřad 1850–1945

I. Knihy

2	Zápisy ze schůzí obecního výboru (zastupitelstva), obecního trestního senátu a komisí (1. 1. 1887–4. 11. 1921)	1887–1921	K 2
3	Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva, rady, obecního trestního senátu a komisí (9. 11. 1921–8. 3. 1946)	1921–1944 (1946)	K 3
4	Zápisy ze schůzí obecní rady (4. 2. 1932–1. 7. 1951)	1932–1944 (1951)	K 4
5	Pamětní kniha	1926–1939 (1948)	K 5
6	Zápisy ze schůzí finanční komise (2. 3. 1932–25. 5. 1952)	1932–1944 (1952)	K 6
	<i>Výkaz vydaných domovských listů 1944–1948</i>		<i>MNV Chotiná</i>
7	Hospodářský plán obecních lesů (příloha: Mapa obecních lesů chotinských z roku 1912, Kancelář úředně oprávněného a přísežného civilního zeměměřiče Jos. Schmerhovský, měřítko neuvedeno, rukopis, papír podlepený plátnem, 75,5 x 61,5 cm)	1912–1914	K 7
8	Trestní rejstřík	[1920]–1943 (1946)	K 8

II. Spisový materiál

9	Protokol o vyhotovení obecního inventáře	1887	N 1
10	Pozemnostní arch	1912	N 1

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
---------	-------	---------------	-----------------

III. Účetní materiál

Účetní knihy

11	Pokladní deník 1884–1900 Kniha pro příjmy a vydání se zařizováním a provozem školy 1905–1913 Evidence porážek dobytka 1921–1924 Přihlášení osob v obci bydlících k domovské příslušnosti 1938 (1946)	1884–1938 (1946)	K 9
12	Pokladní deník	1888–1904	K 10
13	Pokladní deník	1939–1945 (1950)	K 11
14	Pokladní deník chudinského fondu	1923–1945 (1950)	K 12
15	Kniha příjmů z pronajatých obecních pozemků a z příorků	1908–1945 (1948)	K 13
16	Inventář movitého a nemovitého jmění obce	1887	K 14
17	Inventář majetku a dluhů obce	1912–1918	K 15

IV. Mapy, plány

18	Mapa obecního lesa autor a místo neznámé, 1:2880, oleáta, rukopis, kolorováno, 46 x 42 cm	1934	M 1
----	--	------	-----

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Chotiná
Značka archivního fondu:	AO Chotiná
Časový rozsah:	1839–1945 (1952)
Počet evidenčních jednotek:	17 (15 úředních knih, 1 karton a 1 mapa)
Počet inventárních jednotek:	18
Rozsah v bm:	0,39
Stav ke dni:	25. 10. 2011
Zpracovatelé archivního fondu:	Kateřina Nová, Zuzana Kliková
Zpracovatel archivní pomůcky:	Zuzana Kliková
Počet stran:	13
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Karel Rom

dne 25. 10. 2011 – č. j. SOAP/060-491/2011